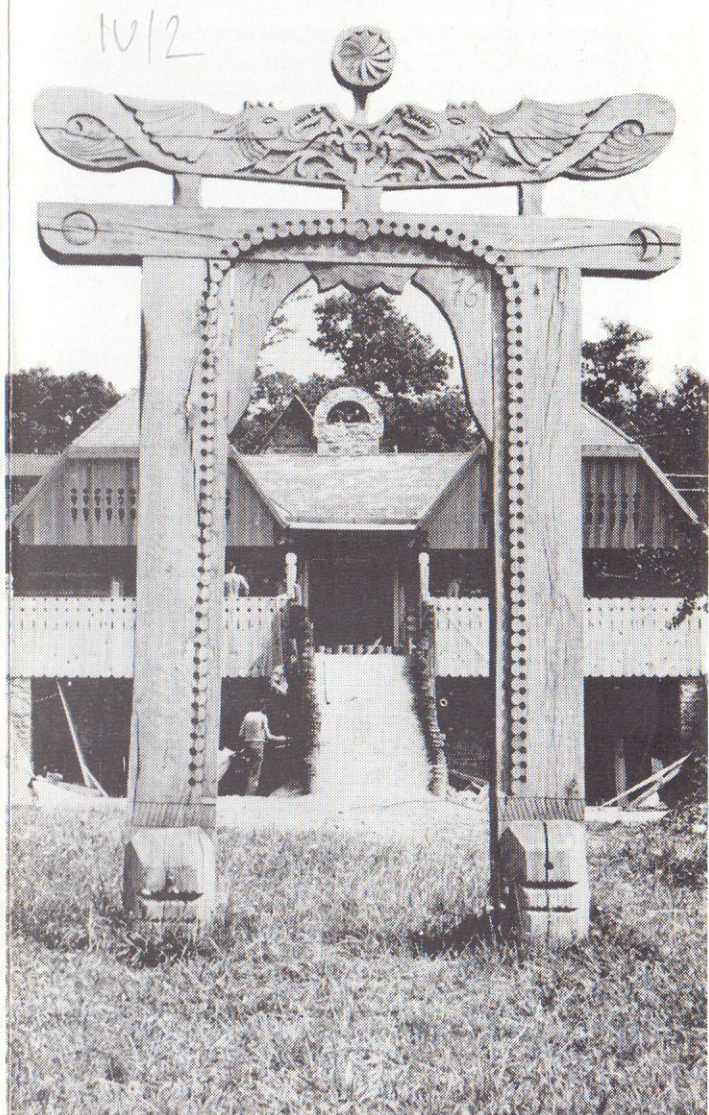
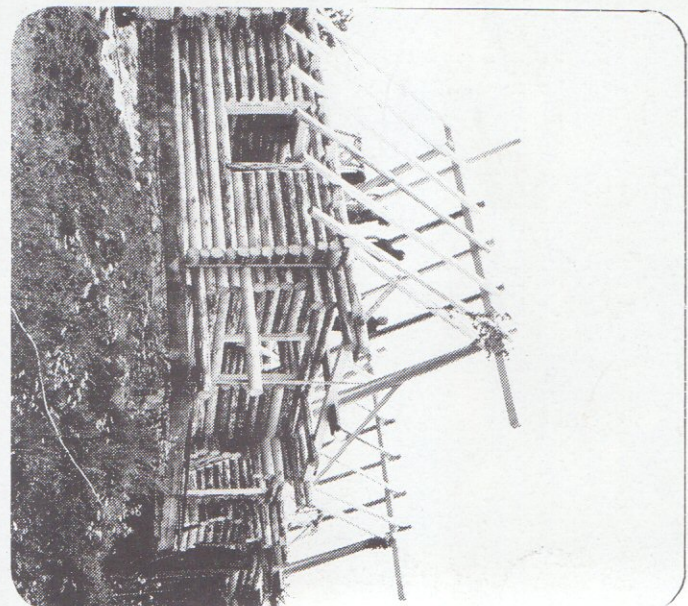
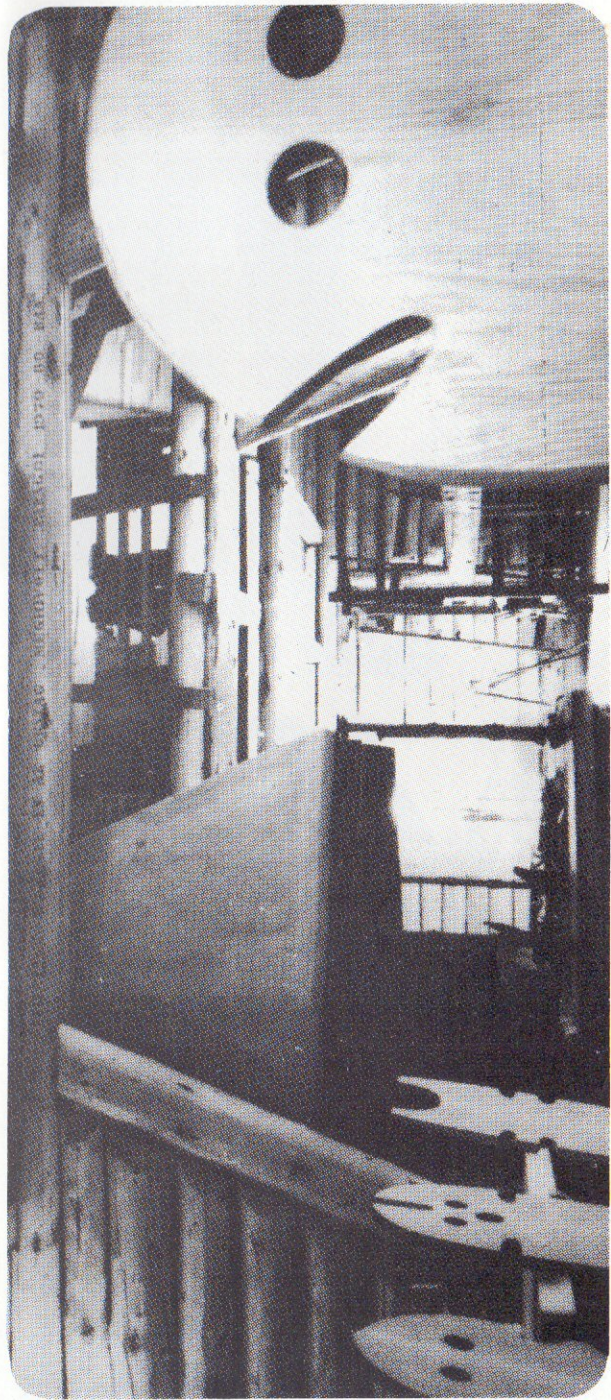

VELEM, FARAGÓHÁZ

Péterfy László 1978-ban arra kért, hogy vasi faragó barátainak valamiféle tanulságos műhelyt tervezzek. A munkának egyik célja az volt, hogy a népművészeti hagyományokkal ismerkedő faragók építve tanulják meg a tájra jellemző népi építészeti formákat, szerkezeteket, hogy hosszas és száraz, tudományoskodó magyarázat helyett maguknak hajlékot készítve az építő hagyományok szellemét, emberformáló és embert tükröző igazi lényegét is megismerjék. De volt egy másik cél is, és ez volt a nehezebb. Együtt, közös munkával bebizonyítani, hogy ház és környéke — ha a hagyományokat tiszta értelemmel és céljának megfelelően átértelmezzük, magunk számára értetté és érzetté tesszük — akkor közös gondolatok, gondolat sorok kifejezésére válik alkalmassá, elveszti embertelen vagy irilegen jellegét, sajátunk lesz, mint ahogy eleink maguk építette hajlékai is születéstől a halálig óvták a bennélőket, akik ezért tisztelték, megbecsülték házaikat, mint az oltárt vagy templomot.

A faragóházat a vas megyei Velem község közepén egy patakparti déli lankára terveztük, hogy a faragók havi összejöveteleiket megtarthassák benne, s ki-ki ha kedve tartja bármikor eljöhessen és a műhely gépein dolgozni tudjon. Évente egyszer pedig hosszabb nyári tábort szervezünk az épületben.

A terveket a faragókkal és Péterfy László szobrásszal együtt készítettük és többszöri átdolgozás, viták során alakult ki a végleges elképzelés: ne csupán egy házat építsünk, hanem a hegyoldalon emelkedő folyamatot.

E folyamat pedig részben mozgást, részben mozgás által tudatosuló jelentésváltozást tükrözzön. Ehhez jelekre — jelentéssel bíró jelekre — van szükség, álljon hát a folyamat jelekből.

AZ ELSŐ JEL: a fedeles híd. A patak elmosta a régi fa hidat, helyette olyat készítettünk, mely meghatározza a jelsor irányát, kiindulását, a patak fölött ülve pedig érezhetővé teszi a természet egyik alapelemét a vizet. A fedeles híd első kapuja kintől nézve napkapu, elválaszt és bevezet. A hídba lépve az addig történetek átfordított képe kell jelentkezzen, ezért a második kapu az előző tükörképe, a pozitív és negatív mezők fölcserélődnek és a fénykontúrok mesélnek: átléptünk a vízben.

A MÁSODIK JEL: kilépve a hídból a domb zöld hátán — valahol az út köldöke táján — faragott sárkányos kapu áll, a faragók egyik első, szinte transzcendens munkája. Szerepe látszólag nincsen, de az út rajta keresztül vezet, hát jelentése is ez: őriz és figyelmeztet további utadra.

A HARMADIK JEL: a sárkányos kapu védőállatai közt, a hegyében ülő faragott napkorong alatt megjelenik a kőből és fából készült ház. Formája hagyományos, szimmetriája fontos és szigorú. Két szemöldökével és kiemelt kő kéményfőjével ugyanazt tükrözi mint az ember arca, de maga nem emberi hanem épített. Előtte füves földsánc, mely a bejáráshoz vezet, az eredeti dombhátat követi és méltóság teljes járásra kényszerít. A tető árnyékában áll a harmadik kapu, fölötte a házat védő jel. Az ajtószárny bezárva felnövő életfa, kinyitva látszik csak, hogy a tüzet őrizi.

A NEGYEDIK JEL: a ház belső tere. Eddig végigjártuk a vizet, a földet s végigkísért utunkon a ránkboruló égbolt a maga jeleivel. Most tetővel fedett térben vagyunk, középpontjában a nap mása ég, a tűz. A tető és oldalfalak nyílásain át csak kiszámított időben érkezik üzenet a külső világból, ezért ezekre jobban odafigyelünk. Tudatosul mindaz, amit eddig végigjártunk; megérkezünk a gondolkodás helyére. Uljünk le és figyeljünk minden rezzenést. Ilyen hát a ház belseje.

A fényképek pontosan mutatják, hogy az alsó műhely kő falaira boronafalas, kétszintes házat emeltünk, melynek alsó szintje — a tűzház — együttlétre, beszélgetésre, faragásra szolgál, galériáján pedig hálni, pihenni lehet. A tető szerkezet és minden szerkezeti megoldás Vas megye nyugati csücskében hagyományos, fából készült. Kalabukkos — előrebókoló — tetőformájának legközelebbi előképe a Cák-i gesztenyesor pincéjénél látható. Az épületet 1978 és 1979 nyarán kétszer két hét alatt körülbelül 30-35 faragóval állítottuk föl a kész pincefödémre, és ugyanez idő alatt a házat saját készítésű bútorokkal be is rendeztük.

Erdei András

